

Sielovados principai šv. Benedikto regulos tekste

Ankstesnių tyrimų rezultatai, aptarti straipsnyje „Sielovada šv. Benedikto reguloje“, padėjo įvardyti ne tik sielovados sampratos kaitą prieš šv. Benedikto regulos paplitimą ir vėliau, bet ir regulos išplitimo priežastis vykdamis misijas. Tai pagrindas norint suvokti, kokio pobūdžio sielovada atskleidžiama reguloje. Šiame tęstiniame straipsnyje analizuojami šv. Benedikto reguloje nurodyti trys pagrindiniai sielovados principai: tylos pastoracija, tarnystės ir liturgija, kuri yra viso vienuolinio gyvenimo esmė. Atskleidžiamas regulos naujumas, lyginant su Mokytojo regula, ir šio sielovados mokymo įtaka Vakaruose.

The results of the previous research discussed in the article “Pastoral care in the Rule of St. Benedict” allowed identifying not only changes in the perception of pastoral care before the spread of the Rule of St. Benedict and after that, but also the reasons for its significance in carrying out missions. The carried out research provides a solid background for the perception of pastoral care as presented in the Rule. The current article, which sums up the research results, focuses on three basic pillars of pastoral care presented in the Rule, namely, pastoral care of silence, ministries and liturgy, which is the center of monastic life. The author of the article aims at enhancing the novelty of the Rule of St. Benedict (RB) in comparison to the Rule of the Master (RM), as well as revealing the impact of St. Benedict’s teaching on pastoral care in the (Christian) West.

Įvadas

Sekuliarioje ir pliuralistinėje visuomenėje yra išsigalėjęs darboholizmas, nerandama pusiausvyros tarp šeimos ir draugų, poilsio ir darbo, kompiuterio ir bendravimo su žmonėmis, o svarbiausia – tarp maldos ir darbo. Žmogus tapo preke ir rinkodaros vergu, bijo tylos, bijo tarnauti kitiems arba tam neturi laiko, o labiausiai bijo Dievo, nors kartu Jo ir ieško. Tai rodo, kad žmonės nežino, jog įmanoma gyventi tyloje, išlaikant pusiausvyrą, suderinant tai, kas jiems atrodo nesuderinama, tarnaujant kitiems ne vien per liturgiją. Ši tema svarbi, nes leidžia atskleisti sielovados pobūdį šv. Benedikto reguloje, jos naujumą, lyginant su Mokytojo regula, parodo, jog įmanoma rasti pusiausvyrą. Vienuoliai padeda žmonėms išgyventi tylą, tarnystės vaisius, o ypač dalyvauti liturgijoje, kuri persunkta maldos.

Tyrimo problema. Remiantis ankstesniais tyrimais galima teigti, kad sielovada visada buvo svarbi sritis, bet ypač didelę reikšmę įgijo patristikos laikotarpiu (I a. pab. – IX a. pr.), kai atsirado sielovados naujos funkcijos ir formos. Plintant krikščionybei šv. Benedikto regula skelbiama kaip ir Evangelija. Vykdamis sielovadą nenukrypstant nuo regulos atskleistos sielovados sampratos. Šv. Benedikto regula tampa sielovados gairėmis. Sielovados, kuri niekada nebuvo įvardyta ir aprašyta. Taigi tema dar neištirta ir traktuotina kaip moksliai nagrinėtina.

Tyrimo klausimas: kokia sielovados mokymo forma darė įtaką Vakaruose, t. y. kokia sielovados samprata perteikiama šv. Benedikto reguloje?

Tikslas – įvardyti, kokio pobūdžio sielovada atskleidžiama šv. Benedikto reguloje, išryškinti sielovados naujumą ir įtaką Vakaruose.

Tem o s o b j e k t a s – sielovados samprata šv. Benedikto reguloje.

Tema nagrinėjama dviejuose mokslo straipsniuose.

Straipsnyje analizuojami uždaviniai:

1. Nurodyti sielovados pobūdį šv. Benedikto reguloje.
2. Atskleisti šv. Benedikto sielovados naujumą ir įtaką Vakaruose.

Uždaviniai sprendžiami taikant sintetinį-analitinį metodą.

1. SIELOVADOS POBŪDIS ŠV. BENEDIKTO REGULOJE

1.1. Tylos pastoracija

Tyla nėra savitikslių, ji turi kontekstą ir kyla iš konteksto¹. Tyla turi „komforto skalę, t. y. skiriamas didelis komfortas ir kraštutinis diskomfortas“². Tyla yra fenomenas. Nėra tylos pačios sau. Daug gali pasakyti apie kitą, esantį tyloje, tai išduoda jo kūno kalba. Nėra lengva išbūti tyloje vidiniame laike. Tyla ateina, kai veide prarandami žodžiai, išnyksta netinkami ar nederami žodžiai. Keliamas klausimas, kodėl? Geriausias atsakymas yra tylą, o ne diskusiją, pagrįsta doktrina. Tyla lavinama kaip religinė drausmė, disciplina³. Tyla, kaip teigia kvakeriai (*Quakers*), yra „tikslus nėrimas gilyn“⁴ į Dievo Dvasios vidinę šviesą. Ją galima pažinti tik tyloje, todėl to mokomasi kaip didžiausios paslapties. Svarbu atpažinti kviečiantį ir kalbantį balsą širdyje. Tai užduotis, kuri paskatina tyloje atpažinti švelnų Dievo balsą (1 Jn 4, 1)⁵. Dėl šios priežasties šv. Benediktas ragina klausytis. Richardas C. Cabotas ir Russellas L. Dicksas siūlo dvi klausymosi rūšis. Pirmasis – aktyvus klausymasis, kai klausomasi ir tyliai kalbama, tai būdinga ligonių sielovadai. Antrasis – pasyvus klausymasis, kai klausomasi viskuo ir visko. Klausymasis visko suprantamas kaip klausymasis žodžių, vertinimas judesių, kūno, afektų, žvilgsnio ar prisilietimų. Klausymasis viskuo reiškia, kad klausomasi tuo, kuo klausaisi: ausimis, akimis, širdimi, rankomis ir visu kūnu⁶. Tai leidžia suvokti gelmę. Galima spręsti, kad „vienuoliškoji tylą yra daugiau <...> nei disciplinos mokymasis ar drausmė“⁷. Šios tylos tikslas kitoks – tai maldos gyvenimas ir kontempliacija⁸. Tai visos sielovados pagrindas. Tad klausymasis, apie kurį kalba Mokytojas (Mok 5, 2), apaštalas Paulius (Gal 6, 2), vienuoliškajame gyvenime įgauna dar didesnę svarbą. Todėl šv. Benedikto regula (toliau – RB) pradedama žodžiu *obscurta* (Prol. 1) – klausyti.

Yra žinoma, kad nemažą teksto dalį šv. Benediktas perėmė iš Mokytojo regulos (toliau – RM), tačiau pirmosios keturios prologo eilutės parašytos paties šv. Benedikto⁹. Tai rodo, kad šv. Benediktas išskyrė klausymąsi, susijusį su tylą. Šis klausymasis yra vienuoliškojo gyvenimo pradžia ir pabaiga. Jo dinamika ir sąsajos puikiai atskleistos prologe.

Pirmiausia šv. Benediktas ragina klausyti Mokytojo, kad kiekvienas, kuris klausosi, būtų laisvas priimti pamokymus. Tačiau atidžiai klausytis galima tik nusizėminus,

parodžius nuolankumą. O nuolankumas yra tiesa, teigia Michaelis Casey. Tiesa apie save patį, artimą ir Dievą. Tiesa apie save turi šiuos aspektus: žmogus nėra Dievas; žmogus yra kūrinys; žmogus yra nusidėjėlis; žmogus sutvertas kaip žmogus¹⁰. Priimant šią tiesą tampama nuolankiu. Ne viskas įvyksta akimirksniu, todėl šv. Benediktas kalba apie kopėčias, kurių pakopos – tarsi nuolankumo indikatoriai. Jų RB 7 skyriuje išvardijama dvylika¹¹. Pirmasis žingsnis – Viešpaties baimė: nuoširdžiai, visomis jėgomis stengiantis dorai gyventi. Antrasis – savo valios ir troškimų išsižadėjimas. Trečiasis – paklusimas vyresniajam pagal Kristaus pavyzdį. Ketvirtasis – kantrybė, ramiai ištveriant sunkumus. Penktasis – savęs atskleidimas. Šeštasis – pasitenkinimas mažiausiais dalykais. Septintasis – būti įsitikinus savo menkumu. Aštuntasis žingsnis – individualistiškų ir dėmesį atkreipiančių manierų vengimas. Devintasis žingsnis – vengimas kalbėti. Dešimtas – juoko vengimas. Vienuoliktasis – svari kalba. Dvyliktasis žingsnis yra visiškas nuolankumas – visur, kas tik sakoma ar daroma. Pakopų viršūnėje yra lipimo tikslas – tobula meilė. Šie nuolankumo kopėčių laipteliai nėra atskirti vienas nuo kito. Emmanuelis Latteuras atskleidžia, kokią reikšmę tyla turi nuolankumui ir kaip šios pakopos siejasi tarpusavyje. Pirmojoje pakopoje suvokiama, kad gyvasis Dievas realiai egzistuoja, įsisąmoninami jo darbai ir meilė, jo sandoros pažadai ir įsakymai. Iš pirmosios išplaukia antroji pakopa – mylėti tiesoje, teikti pirmenybę Dievui. Tai veda į trečiąją pakopą – svarbu būti klusniam, koks buvo Kristus savo Tėvui. Ketvirtoji pakopa – pripažinti, kad esame silpni, menki, turintys trūkumų žmonės. Šv. Benediktas saugo nuo maištavimo ir skundimosi, primindamas Šventojo Rašto žodžius ir Jėzaus bei apaštalo Pauliaus pavyzdį. Ketvirtojoje pakopoje pakenčiami išoriniai sunkumai, o penktojoje pajaučiamas dvasinis vargingumas, nuodėmingumas. Tačiau, pamačius savyje blogį, nesugniūžtama. Dievo meilė leidžia jį pamatyti ir išpažinti, bet nepalieka neviltyje, nes Viešpats maloningas ir atlaidus. Šeštoji pakopa, kai mokama džiaugtis viskuo, kas gaunama, net pažeminimais. Čia galima pritarti apaštalui Pauliui: „Džiaugiuosi tad silpnumu, paniekinimais, bėdomis, persekiojimais ir priespauda dėl Kristaus, nes, būdamas silpnas, esu galingas“ (2 Kor 12, 10). Tai reiškia, jog leidžiama Dievui veikti mumyse. Septintojoje pakopoje pripažįstama Dievo malonė ir gailėstingumas. Šeštoji ir septintoji pakopa siejasi tuo, kad žmogus suvokia savo menkumą ir Dievo maloningumą. Aštuntoji pakopa, kai žmogaus gyvenimas yra realizuojamas bendruomenėje, vykdant paprastus regulos nurodymus, vyresniųjų paliepimus. Dėl nuolatinio bendravimo su Kristumi laikomasi tylos ir mažai kalbama (devintoji pakopa), nepasineriama į nereikalingus juokavimus (dešimtoji pakopa). Tačiau dėl to nesumažėja džiaugsmo, kuris liudijamas vienuoliktojoje pakopoje. Kai prabylama veikiant meilei ar klusnumui, žodžiai parodo vidinę malonę, malonų džiaugsmą ir vidinę pilnatvę. Dvyliktojoje pakopoje išryškėja žmogaus išorinio bei vidinio gyvenimo vienumas ir siekis tapti nuolankiam bei romiam kaip Kristus¹². Taigi viena iš priemonių išgyventi nuolankumą yra tyla ir klausymasis. „Benediktas vienuoliškojo tylėjimo meną užkėlė labai aukštai, ant priešpaskutinės nusižeminimo kopėčių pakopos. Jis žinojo, kaip sunku laikytis šio reikalavimo.“¹³ Šį meną jis sieja ir su klusnumu, tai sunkus darbas, kaip ir sekimas Jėzumi. Be to, klusnumas – viena iš nusižeminimo pakopų (RB¹⁴ 5). Klusnumas vyresniesiems yra klusnumas Dievui pagal Luko evangelijos žodžius: „Kas jūsų klauso, manęs klauso. Kas jus niekina, mane niekina. O kas niekina mane, niekina tą, kuris yra mane siuntęs“ (Lk 10, 16). Pasak

šv. Benedikto, tam, kad vienuolis išgirstų, turi palenkti savo širdies ausį. Psalmininkas gieda: „Vos išgirdę apie mane, jie man pakluso“ (Ps 18, 45). Išryškinamas dvejopas klusnumas: vidinis – Dievui, ir išorinis – vyresniajam, kurie turi eiti kartu, kad būtų apsiginkluota tikraisiais klusnumo ginklais (RB 5). Taip klausymasis tampa ginklu ir yra ginklas nugalėti piktajam (Tes 5, 8; 1 Tim 1, 18). Tai padeda išsižadėti savo valios ir priimti Dievo valią (Prol. 3). Toks darbas su savimi yra dvasinis ėjimas į priekį (RM¹⁵ 5–7). Tai malda, per kurią įeinama į tylą. Tačiau tai nėra nieko nedarymas. Benediktas ragina: „Hora est iam nos de somino surgere“¹⁶ (Prol. 8). Tai skatinimas atsiversti, t. y. pakeisti savo gyvenimo kryptį. Jei vienuolis keičiasi, keičia aplink save viską. Juk norint tapti teisiu prieš Dievą reikia „panardinti“ save bendrame gyvenime¹⁷. Tokia yra tikroji tylos pastoracija – būti esamoje tyloje, kuri pripildyta Dievo malonės. Toks buvimas, t. y. kontempliacija, ir yra žmogaus atsakas į kvietimą atsinaujinti ir daryti tai nuolat. Tai krikščioniškojo gyvenimo priminimas: Dievas rodo kelią, kad žmogus gyventų, vedamas Evangelijos. Ši ėjimo dinamika išryškinama tiek vidinėje kelionėje, tiek bendruomeniniame gyvenime, t. y. išorinėje kelionėje (Prol. 21). Šv. Benediktas atsiskleidžia kaip mistikas, kuris pabrėžia Dievo balso klausymosi svarbą. Ši šv. Benedikto iš pirmo žvilgsnio tyli vidinė sielovada, pavadinta *tylos pastoracija*, po jo mirties tampa evangelizacine ir misijine.

Taigi transcendentinė realija, apie kurią kalba šv. Benediktas, yra „tylos dabarties dimensija“¹⁸, vykstanti be išankstinio nusistatymo ir suformuotos savimonės¹⁹. Tai nuolatinis buvimas tyloje, nuo kurios turėtų prasidėti evangelizacija, didžiosios misijos. Nusišėminimas, klusnumas, atvirumas Dievui – tai įrankiai išmokti klausymosi meno ir išgyventi ėjimo dinamiką. Žinoma, iš tylos širdyje kyla troškimas tarnauti tyloje. Todėl svarbu aptarti, kokios tarnystės ir kokia sielovada gali būti vykdomos tyloje. Vis dėlto kaip pagrindas lieka tylos pastoracija, o tarnystės tikslas – įgyvendinti šią pastoraciją.

1.2. Tarnystės

Sielovada kaip tarnystė suvokiama išryškinant penkias veiklos formas. Pirmoji yra skelbimas (kerigma). Šv. Benediktas reguloje išryškino tylos pastoraciją, todėl ši veikla vienuolyne buvo vykdoma kaip pagrindinė (ji aptarta skyriuje „Tylos pastoracija“).

Antroji forma yra mokymas (didachė). Šv. Benediktas didelę reikšmę teikė naujokų mokymui. Jo sielovados samprata skyrėsi tuo, kad atskleista dar viena sielovados funkcija, t. y. ugdymas²⁰. RB 30 skyriuje rašoma apie jauniausiųjų auklėjimą, o 58–61 skyriuose – apie naujų brolių priėmimą. Šv. Benediktas padaro gerą RM sintezę. Išryškina svarbius dalykus dėl naujokų priėmimo. Aprašo įžadų liturgiją (RB 58, 17–26) – tai pats seniausias viešas įžadų liudijimas. Išdėsto praktinius nurodymus apie naujokų išbandymą (RB 58, 27–29) – tai nuolatinis beldimasis į abato ir kančios mokyklą, kaip įvardijama RM. Šv. Benediktas nurodo dvejopą beldimą: į vienuolyno vartus ir atkaklų beldimąsi maldoje. Įveda naujoko priėmimo į vienuolyną naujovę (lyginant su RM) ir naują programą²¹: t. y. atskiria naujokus ir skiria jiems atskirą vyresnįjį, kuris prižiūri, kad naujokas vykdytų tris svarbiausius, pagal šv. Benediktą, dalykus. Pirmiausia naujokas, dar negyvenantis bendruomenėje, turi medituoti, valgyti ir miegoti. Meditacija suvokiama kaip Šventojo Rašto, regulos studijos ir t. t. Šv. Benediktas keičia santykį

„mokytojas – mokinys“ į santykį „tėvas – sūnus“. Mokosi ne tik sūnus, bet ir jo ugdytojas, t. y. naujokų magistras²². Ugdymas prasideda, kai ištiriama, ar naujokas iš tiesų ieško Dievo: beldimasis į vartus, kai atidaroma tik po trečio karto. Be to, naujokas turi praeiti trejas duris: vienuolyno vartus, noviciato įėjimo duris ir nuo tada, kai pasižada stabilumą bendruomenei, – prie koplyčios; kai priima regulą, tuomet vienuolyno, kur gyvena bendruomenė, duris. Nuo pat pradžių svarbi ugdymo dalis yra tyła. Naujokams „disciplina yra klusnumas, o klusnumas yra kelias link Dievo“²³. Šv. Benediktas pabrėžia *conversacio morum* svarbą, t. y. papročių pakeitimą. Jei naujokas neieško Dievo ir nepakeičia savo papročių, jam neleidžiama tapti bendruomenės broliu. Todėl šv. Benediktas *conversacio morum* įžadą priskyrė prie kitų trijų, kuriuos turi duoti vienuolis, t. y. stabilumo (58, 9), pasilikimo (58, 14) ir klusnumo (58, 17) įžadų. Vienuolis turi sąmoningai apsispręsti ilgai medituodamas, valgydamas ir miegodamas. Todėl RB yra pirmoji sąmoningumą (RB 68) ugdanti regula, nes šioje Dievo mokykloje, ieškant ir tarnaujant Jam, mokomasi iki pat mirties²⁴. Tai gyvenimo vilties mokykla²⁵.

Trečioji sielovados forma – tarnavimas, tarnyba (gr. *diakonia*). RB aprašoma pagrindinė tarnystė, t. y. *opus Dei – Dievo darbuotė*²⁶ – RB 7, 62; 43, 3; 48, 1; 50, 3; 52, 2; 58, 7. Apie tai dėstoma kitame straipsnio skyriuje. Kitos svarbiausios yra abato (RB 2), prioro (RB 65), ūkvedžio (RB 31–32) ir vartininko (RB 66) pareigos. Abato pareiga, kaip rašo Willas Derkse, – tai duoti stimulą augti kitiems. Juk abatas yra džiaugsmo ir viso kito mokytojas, nes jo paties darbas ir prisitaikymas skatina tobulėti ir jį patį, ir kitus²⁷. Abatas užima Kristaus vietą vienuolyne, regula jam yra teisingumo ir įžvalgumo Uola²⁸. Prioras turi stengtis, kad neišpuiktų nė vienas žmogus (RB 65, 13). Ekonomas, kaip teigia benediktinas Anselmas Grūnas, – tai „žmogus visiems sezonams“²⁹. Tai Dievo bijantis vienuolis, kuris „visai bendruomenei turi būti kaip tėvas“ (RB 31, 2). Kitos svarbios tarnystės: reflektoriume – skaitovo ir patarnautojo prie stalo, nes taip įgyjama brolių meilė ir Dievo palankumas (RB 38); virtuvėje – broliai maistą gamina pasikeisdami (RB 35); svečių (RB 53) ir dovanų (RB 54) priėmimo pareigos. RB ypač pabrėžiama svečių priėmimo tarnystė. Svetingumas yra vienas iš benediktiniškojo gyvenimo bruožų, nes šv. Benediktas gyvenimą vienuolyne entuziastingai vadino keliautojų ir piligrimų Evangelijos Dvasioje kelione³⁰. Visa tai galima vadinti dieviškosios tarnystės mokykla³¹. „Visi atvykstantys svečiai tebūna priimami nelyginant Kristus, nes jis pats pasakys: Buvau keleivis, ir mane priglaudėte“ (RB 53, 1). Svečiams ir abatas, ir visa bendruomenė turi kojas mazgoti (RB 53, 12–14). Vienuolynas yra vieta, kur svečiams dovanojamas Dievas. Kur bendruomenė dalijasi pagrindiniais savo turtais: malda, liturgija ir *lectio*. Taip išryškintas svetingumas ir atvirumas visiems. Tokį atvirumą ir priėmimą demonstravo dykumos tėvai, anachoretai, nes tai gyvenimas pagal Evangeliją, sekant Jėzumi³². Vienuolynuose buvo įprasta pasilikti ne ilgiau kaip tris dienas. RM po dviejų dienų svečiui liepiama dirbti, jei šis nori ilgiau pasilikti. Šv. Benedikto įsitikinimu, svečių reikia sutikti ir viską daryti „su didžiausiu nuolankumu“³³, nes tai, kaip jau rašyta, yra tyli sielovada, kuri tampa misijine.

Dar viena svarbi tarnystė – tai rūpestis sergančiais broliais. Čia įterptas paties šv. Benedikto skyrius (RB 36). Ligotiems vienuoliams skiriamas atskiras brolis, turintis pareigingai atlikti pareigą. Taigi sielovada suprantama ir kaip gydymas. Tai tarsi ligoninės

priešistorė: celė tampa ligonine, brolis – slaugytoju, gydytoju. Dažniausiai tokie broliai ir gydydavo. Šv. Benediktas dar įveda naujovę – maldos terapiją. Todėl būtent benediktiniškoji tradicija yra maldos terapijos, slaugant bendruomenės ligonius, pagrindas. Maldos terapija yra praktika, svarbi ne tik psichiniam, emociniam gijimui, bet ir savęs, kito, Dievo, supančios aplinkos pažinimui, išgyvenant emocinę pilnatvę. Kadangi viskas priklauso ne tik nuo asmens pastangų, bet ir nuo Dievo malonės veikimo, maldos terapija yra neterminuota. Dr. Dale'as Andrew Warrenas įvardijo keturis maldos terapijos etapus: reguliari malda, perduota malda, teigiama malda ir imli malda. Jis įrodė, kad maldai tapus gyvenimo būdu maldos terapija trunka visą gyvenimą³⁴. Vėliau, viduramžiais, atsirado žolininkų (IX a. šv. Benediktas laikytas gydytoju), vienuoliai siūlė dietas ir t. t. Viduramžių vienuolynai buvo tiesiog medicinos meno dirbtuvės³⁵.

RB nurodyti svarbiausi veiksniai, siekiant pusiausvyros gyvenime: saikingas mėsos ir vyno vartojimas, darbas gryname ore, poilsis ir vidinė ramybė.

Ketvirtoji sielovados forma – draugystė (gr. *koinonia*)³⁶. Pirmiausia šv. Benediktas akcentavo draugystę su savimi, po to su Dievu ir aplinkiniais. Juk, pasak šv. Benedikto, viskas turi turėti pusiausvyrą. Jis pabrėžia, kaip svarbu, kad būtų kartu valgoma, meldžiamasi, tuo pačiu metu miegama (RB 22; 52) „Draugystė yra gyvenimo aukojimas.“³⁷ Kiek vienuolis klausosi, tiek jam sekasi su kitu bendrauti. Tai dovanojimas savęs kitam. Juk ir Dievas yra dovanojantysis. O dovanai priimti reikia nuolankumo. Tikriausiai ne be reikalo benediktinas kardinolas Basilas Hume'as rašė, kad žmonės negali mylėti, kol nėra kuklūs, nuolankūs, negali mylėti, kol Dievas pirmas neparodo iniciatyvos. Jei žmonės nuolankūs, Dvasia keičia jų gyvenimus³⁸. Paskutiniuose RB skyriuose teigiama, jog privalu ginti kitą ir jo nebausti, parodyti, jog tikrai svarbiausia draugystė su Kristumi. Tik abatas turi teisę kažką bausti ar atskirti. Visa tai turi būti atlikta išmintingai, kaip kalbama visoje RB, kuri skelbia, kad svarbiausia yra artimo meilė (RB 69–70).

Penktoji sielovados forma – administravimas (gr. *oikonomia*)³⁹. Šv. Benediktas pabrėžia abato, kaip pagrindinio administratoriaus ir ekonomo, veiklos svarbą, teigia, kad jis visiems turi būti kaip tėvas (RB 31–34). Administravimas pagrįstas išmintingu vadovavimu. Pasak A. Grūno, vadovauti – pirmiausia reiškia raginti žmones gyventi, sugundyti (suvilioti) išeiti „už jų gyvenimų“⁴⁰. Tvarkyti materialinius dalykus ir su jais elgtis kaip su šventais altoriaus indais (RB 31, 10). Tačiau už viską atsiskaitoma abatui. Šv. Benediktas pabrėžė, jog vienuoliai visada turėtų būti žmogiški, tad jei administruojant prireikia pagalbos, ji suteikiama, kad ūkvedys jaustų vidinę ramybę (RB 31, 17). RM apie pagalbą nekalbama. RB skatinamas brolių rūpestis vienas kitu, kad sunkiu metu ūkvedys neliktų vienišas *domo Dei* – Dievo namuose (RB 31, 19). Tam, kad šiame vienuolyne – Dievo namuose – vyrautų taika, ramybė ir džiaugsmas. Todėl administravimas pagrįstas stabilumo principu, kur, vadovaujami abato, vienuoliai išgyvena iš savo rankų darbo. Pinigai nėra svarbesni už darbą, tad vienuolių neturėtų įtraukti jų gaminamų produktų prekybos reikalai už vienuolyno ribų, o ypač rinkodaros problemos. Šv. Benediktas, įveddamas administracinį valdymą, atskleidžia dvasios, ekonomikos vadybos ir veiklos suderinamumą (RB 57). Klausymosi principas ir laisvė tiesoje kasdienį darbą daro šlovingą Dievo akyse⁴¹. Mokymasis išlaikyti pusiausvyrą tarp šių sričių, – tai, kas pabrėžiama RB, – tampa verslo kultūros modeliu šiandien⁴².

Šeštoji sielovados forma – šlovinimas ir garbinimas (gr. *eucharistia*)⁴³. RB (73, 8–9) rašoma apie piligrimystę Dievo karalystės link. Išmintingas abatas Iris Murdoch novelėje „The Bell“ pabrėžė, jog „kelias visada veda į priekį, kelio atgal nėra. Kelias į priekį šv. Benediktui reiškė klusnumą“⁴⁴. Šis kelias, t. y. piligrimystė, turi programą – melskis ir dirbk. Tai šv. Benedikto gyvenimo moto – *ora et labora*. Reguloje (RB) niekur nėra pažodinės, t. y. tokio pobūdžio literatūriškai išreikštos, šio moto struktūros. Tačiau tai yra pagrindas, vienuolių benediktinų gyvenimo idealas⁴⁵. Apie jį rašoma kitame skyriuje.

Taigi RB aprašomos įvairios sielovados, kaip tarnystės, formos: skelbimas, mokymas, draugystė, tarnavimas, administravimas ir šlovinimas, garbinimas. Šv. Benediktą galima vadinti ligonių slaugos, taikant maldos terapiją, pradininku. Jis suformulavo naują sveitimumo sampratą. Norėjo, kad brolių santykiai vienuolyne būtų broliški. Todėl svarbu išryškinti RB esmę – liturgiją – tai, kuo pagrįsta visa vienuolio dienotvarkė. Šv. Benediktas atskleidžia liturgijos svarbą, pabrėžia, kad ji yra visos sielovados pagrindas.

1.3. Liturgija

Šv. Benediktas įsitikinęs maldos svarba vienuolio gyvenime, todėl net nesvarsto maldos kaip tokios. Tačiau RB gausu nuorodų, kokia turėtų būti vienuolio malda. Pagrindiniai skyriai, kuriuose kalbama apie maldą, yra parašyti paties šv. Benedikto – tai 20 skyrius „Apie pagarbią maldą“ ir 52 skyrius „Tegul niekas nekalba po dienos baigiamosios maldos“. Šv. Benediktui labai svarbi Dievo darbuotė. Ji, pasak šv. Benedikto, gali būti įvardijama kaip malda. *Opus Dei* – Dievo darbuotė – Liturginių valandų giedojimas bendruomeniškai garbinant, šlovinant Dievą ir jam tarnaujant. Šv. Benediktas suvokia maldą kaip garbinimą (RB 53, 7); kaip pagarbią Dievo baimę (Prol. 29; 7, 11; 31, 2; 36, 7; 64, 15; 65, 15; 72, 9); iš to kylantį baikštumą (Prol. 12; 3, 11; 5, 9; 7, 10; 11, 9; 53, 21; 64, 1; 66, 4) ir įsipareigojimą (RB 2, 36; 19, 3; 19, 6; Ps 2, 11; Ps 33 {34}, 10).

Šv. Benediktui malda kaip didelė pagarba Dievui pasireiškia nuolankumu (RB 9, 7; 11, 3; 52, 2), šlovinimu (RB 53, 7), gerbimu (RB 9, 7; 36, 4; 63, 13). Malda kaip priešprieša nenoro ką nors daryti (RB 52, 5); nesąžiningumo (RB 52, 3); nepriklausymo (RB 58, 18).

Malda jam yra tarsi atsiliepimas į šaukimą: tai dieviškasis pašaukimas (RB 7, 9), įžadų kelias (Prol. 19), atsiliepimas (Prol. 35), klausymasis (Prol. 23; Prol. 39), paklausymas (Prol. 24), pašaukimas (Prol. 21). Malda – tarsi sąžinės atbudinimas (RB 4, 57; 20, 3; 49, 3; 49, 4; 52, 4). Dėl to RB malda apibūdinama kaip išpažintis, Dievo atleidimas kaip Jo išpažinimas, o per tai atsivertimas (Prol. 2; Prol. 36; Prol. 37; Prol. 38; 2, 18; 4, 58; 7, 30; 63, 7; Ez 33, 11; Ps 49 {50}, 21; Rom 2, 4). Šv. Benediktas atsivertimą suvokia kaip disciplinos išdavą.

Malda taip pat suprantama kaip troškimas Dievo (RB 4, 46; 7, 23; 49, 7). Šis troškimas suponuoja nuolatinį meilės gyvenimą (Prol. 15; 5, 10; Ps 33 {34}, 13) ir gyvenimą kaip Dievo kelionę. Malda kaip viltis (RB 4, 41; 7, 39), ieškant Dievo (Prol. 14; 2, 35; 58, 7; Mt 6, 33) ir jo laukiant (RB 7, 37; 49, 7; 58, 21; Ps 26 {27}, 14; Ps 118 {119}, 116). Ši išvada yra RB 7 skyriaus 38 eilutėje. Malda – svarbi Dievo patirtis (Prol. 17; Prol. 18; Prol. 20; 7, 67; Ps 15 {16}, 11; Ps 33 {34}, 16; Iz 58, 9; Iz 65, 24; 1 Jn 4, 18). Malda kaip

auka, aukojimas (RB 49, 6) Sūnaus (RB 59, 8) ir savęs paties (RB 58.14, 17, 19; 58, 21; 58.19, 20, 29; Ps 118 {119}, 116).

RB rašoma, kad Dievą garbinti reikia kasdien išpažįstant (RB 4, 57; 7, 46; 16, 5), garbinant (RB 7, 17; 7, 46; 9, 1; 10; 11, 8; 11, 10; 16.1, 3; 16, 4; 16, 5; 38, 3; Ps 50 {51}, 17; Ps 75 {76}, 11; Ps 105 {106}, 1; Ps 117 {118}, 1; Ps 118 {119}, 62; Ps 118 {119}, 164) ir šlovinant trejybinių Dievą (Prol. 30; Prol. 32; 57, 9; Ps 113 {114}, 9; 1 Kor 10, 17).

Dar vienas svarbus maldos akcentas RB – tai laikysena maldos metu. Pirmiausia šv. Benediktas pabrėžia karštą maldą (Prol. 4), ji turi kilti iš širdies (RB 4, 56; 52, 4). Maldos metu ne mažiau svarbus nuolankumas, paklusnumas ir kuklumas (RB 7, 54; 7, 65; 20.1, 2; Ps 118 {119}, 71; Lk 18, 13); skaistumas, taurumas (RB 20, 2; 20, 4), pagristas tauria širdimi (RB 7, 18; 20, 3; 49, 2; Ps 17 {18}, 24); nuoširdumas (RB 19, 7; 20, 3; 52, 4) – malda suvokiama kaip gyvenimo kelionė.

Šv. Benediktas taip pat aptaria maldos trukmę. Ji gali būti trumpa (RB 20.4, 5), nuolatinė (RB 7.11, 14, 65; 7.13, 29), dažnai pasikartojanti (RB 4, 56; 4, 57), ypač gavėnios metu (RB 49, 5), ir ilgai trunkanti (RB 20, 4).

RB aptariamoms šioms maldos rūšims: asmeninė (RB 49, 5; 52, 3; 52, 4) ir bendruomeninė (RB 20, 5; 43.4, 11; 44, 5; 63, 4). Bendruomeninėje maldoje meldžiamasi už nusikaltusius brolius (RB 27, 4; 28, 4; 44, 4), už išvykusius ir kartu nebesančius brolius (RB 67, 2), už naujus bendruomenės narius (RB 58, 23). Bendruomeninėje maldoje daug dėmesio skiriama vienuoliniais ritualams – tai dėmesys liturgijai. Iš šių vienuolinių ritualų ir kilo benediktiniškoji liturgijos tradicija.

Šv. Benedikto teigimu, meldžiantis labai svarbus Šventasis Raštas. Šv. Benediktas suvokia jį kaip dieviškąją įstatymą (RB 53, 9; 64, 9), kaip gyvenimo taisyklę (RB 73, 3), kaip turintį valdžią (RB 9, 8; 73, 3), kaip įsikūnijimą: apaštalų (Prol. 31, 37; 2, 3; 25, 3; 27, 4; 28, 6; 58, 2), Evangelijos kaip vedlio (Prol. 21), psalmininko kaip pranašo (Prol. 23, 30; 6.1, 2; 7.3, 14, 23, 29, 47, 50, 52, 66; 16.1, 4; 19, 3). Šventąjį Raštą reikia girdėti, jo klausytis. Būtina jį skaityti. Skaitymas yra *lectio divina* (RB 48, 1; 48.4, 5, 10, 13, 14, 22; 49, 4). Skaitymas yra pamokantis (RB 38, 12; 42, 3; 47, 3; 53, 9). Šv. Benediktas įveda savaitinį skaitymą (kurio metu atliekami vienuoliniai ritualai) abato paskirtajam, savaitiniam skaitytojui (lektoriui). Vienuoliniai ritualai: svečių priėmimo apeigos (RB 53, 9) ir Dievo darbuotė, kurią sudarė plačiąja prasme liturginis skaitymas (RB 9.5, 9, 10; 11, 2, 4, 5, 9, 12; 13, 11; 14, 2; 17, 4, 5, 8; 18, 10, 18; 42, 5, 7). Šventasis Raštas turi būti ne tik skaitomas, bet ir apmąstomas, t. y. medituojamas (RB 48, 23; 58, 5). Šv. Benediktas suvokia Šventąjį Raštą ne vien tik kaip apmąstymą, tai turi būti perkelta į gyvenimo tikrovę: pavyzdžiui, mediciną (RB 28, 3), darbą, žodžio tarnybą (Prol. 33; Mt 7, 24). Šventasis Raštas turi atspindėti tiek patarnaujant kitiems (RB 2, 14; Ps 49 {50}, 17), tiek tarpusavio santykiuose.

Taigi šv. Benediktui svarbi maldos praktika, jos sakralumas. Asmeninė malda būna vidinė ir nuolatinė. Ši malda – liturgijoje užmegzto ryšio su Dievu pratęsimas. Šv. Benediktas nurodo maldos būdą, kaip vienuolis turėtų melstis. Svarbiausia yra dieviškasis įkvėpimas (RB 53, 2). „Mūsų malda pirmiausia privalo būti iš širdies.“⁴⁶ Juk „vienuoliškasis dvasingumas yra širdies dvasingumas“⁴⁷. Po to eina tyrumas ir paprastumas. Žinoma, reikalinga tylą. Ne be reikalo pal. Jonas Paulius II rašo, kad „pašaukimą šventumui galima priimti ir ugdyti vien tik *tyloje adoruojant* begalinę Dievo transcendenciją“⁴⁸.

Šv. Benediktas įveda maldą su ašaromis. Tai reiškia ne balsu ištartą maldą, bet tikslingą širdies nukreipimą į Dievą. Šv. Benediktas vartoja terminą *intentione cordis* – tai buvimas prieš Dievą „dėmesinga širdimi“ (RB 52, 4). Šv. Benediktui svarbus ir bendruomeninis požiūris, kur daug dėmesio skiriama liturgijos struktūrai, t. y. Liturginėms valandoms.

„Liturginė konstitucija liturgiją apibrėžia taip: „Liturgija laikoma Jėzaus Kristaus kunigystės uždavinio vykdymu, kur regimais ženklais išreiškiamas ir kiekvienam savitu būdu įvykdomas žmogaus pašventinimas, ir mistinis Jėzaus Kristaus Kūnas, būtent jo galva ir nariai, pilnu ir viešu kultu garbina Dievą.“ (SC 7).⁴⁹ „Liturgija vyksta įvairiomis formomis. Ji yra apsiereiškimas ir realizavimas Bažnyčios kaip Kristaus Kūno.“⁵⁰ Apie liturginę struktūrą šv. Benediktas rašo 8–18 skyriuose. Jis detalai aprašo 150 psalmių išdėstymą per vieną savaitę. Be to, šv. Benediktas nieko neperima iš RM. Jis remiasi Romos tradicija, tačiau sukuria savitą liturgijos tvarką. Parenka psalmėms daugiau tekstų. RB „po smulkių instrukcijų apie sekmadienio psalmių, antifonų ir pamokymų, <...>, šv. Benediktas nurodo pakeitimus, kurių privalu laikytis“⁵¹ pagal jo regulą gyvenančiai vienuolių bendruomenei. Žinoma, svarbiausia – sekmadienio Eucharistija (RB 38, 5; 38, 24; 63, 4). Kadangi šv. Benediktas derino maldą ir darbą, tarnystei priskiriamos ir kantorijų pareigos – tai *Dievo darbuotės* dalis, pavyzdžiui, „tris noktiurnus atlieka trys skirtingi kantorai ir taip tarnauja“⁵². Vienuolio sėdėjimas chore jau yra dalyvavimas bendruomeninėje liturgijoje. Gamindamas broliams maistą vienuolis taip pat dalyvauja Dievo darbuotėje. Kad ir ką veiktų, jis tarnauja Dievui, o sekmadieniais vienuoliui ypač svarbu atsidėti skaitymams ir dvasinei veiklai. „Regulos pabaigoje šv. Benediktas pateikia bibliografines rodykles skaitytojui su šiais tekstais: *Šventieji katalikų tėvai*, Kasijono *Paskaitų ciklą (Institutes)* ir *Konferencijas*, vienuolių hagiografijas ir Bazilijaus vienuoliškąsias taisykles.“⁵³ Kaip vieną iš skaitymo būdų šv. Benediktas siūlė *lectio divina*. Pats „šv. Benediktas, laukdamas vienuolių, tris valandas per dieną praleisdavo atlikdamas *lectio*“⁵⁴. Ši malda – tarsi kasdienis darbas, nes tam reikia skirti laiko. Tai puoselėjimas maldos dvasios, todėl vienuoliai „kasdien teima į rankas Šventąjį Raštą, idant, skaitydami ir apmąstydami dieviškuosius žodžius, įgytų „Viešpaties Jėzaus Kristaus pažinimo didybės (Fil 3, 8)“⁵⁵. Tai neatskiriama kiekvieno vienuolio kasdienio gyvenimo dalis. Šv. Benediktas ir aprašo regulos XLVIII skyriuje, kaip tai atlikti. Tą laiką reikia „išsikovoti“. Tai tam tikros, malda pagrįstos studijos. *Lectio* tikslas – pažinti ir sąmoningiau gyventi, o *lectio divina* – sąmoningai apmąstyti ir suprasti kiekvieną Dievo žodį, siekiant sekti Juo. „*Lectio* reiškia pasikalbėjimą su Dievu apie savo gyvenimą.“⁵⁶ *Lectio divina* reikia patirti ir išgyventi. Šis maldos būdas tarsi palydi į sąmoningesnį susitikimą su Dievu ir nutiesia tiltą į kontempliaciją.

Šv. Benediktui svarbus liturgijos ir maldos santykis. Vienuolio tikslas turėti išgrynintą, tyrą širdį, kad be kliūčių galėtų stovėti Dievo akivaizdoje, Jį garbinti, šlovinti ir Jam tarnauti. Sekmadienis – tai diena, kai vienuolis turi visiškai paskęsti maldoje. Tai ypatinga tarnystės diena. Šv. Benediktas rašo, kad jei kam nors reikia tarnauti, jis taip pat turi daryti tai melddamasis. Visa liturgijos struktūra padėjo pagrindus naujai sielovados sampratai. Tikriausiai todėl RB taip išpopuliarėjo visame pasaulyje. Antroje straipsnio dalyje apžvelgiamas jos naujumas (lyginant su tuo metu žinoma RM) ir sielovados sampratos, suformuluotos RB, paplitimo priežastys.

2. ŠV. BENEDIKTO REGULOJE ATSKLEISTOS SIELOVADOS SAMPRATOS NAUJUMAS IR ĮTAKA VAKARUOSE

2.1. Šv. Benedikto sielovados sampratos naujumas lyginant su Mokytojo regula

RM sudaro 95 skyriai⁵⁷, RB – 73 skyriai⁵⁸. Šv. Benediktas sutrumpina RM ir įveda daug naujovių, bet šiame straipsnyje išryškintos tos, kurios susijusios su sielovada.

Jau RB pradžia – prologo 4 eilutės – parašytos paties šv. Benedikto. Taip pradeda populiarinti nauja sielovados samprata, t. y. tylos pastoracija. Tyla, klausymasis, klusnumas, nusizeminimas – tarpusavyje susiję dalykai. Iš dviejų ilgų RM skyrių apie tylą RB perimtas tik pirmojo paskutinis paragrafas (1–6) ir paskutinio antrasis sakiny (8), viskas apibendrinama 6 skyriaus 7 eilutėje. Šv. Benediktui svarbu, koks yra klusnumas ir kaip jo siekti, o RM pabrėžiamas aklas klusnumas. RM vienuoliai tiesiogiai vadinami tinginiais, nejudriais, lėtapėdžiais, todėl reikia skubėti, klausyti nedelsiant (RB 5, 4–10). Ir Benedikto bendruomenės vienuoliai individualistai (RB 5, 11–13), murmekliai (RB 5, 14.17) paklūsta tik išoriškai (RB 5, 16.18). Tačiau šv. Benediktas akcentuoja nuolatinį sąmoningumą, kurį reikia ugdyti ir darbe, ir maldoje. 68 skyriuje taip pat pabrėžiamas išankstinis ugdymas. Kai vienuolis pradeda bendruomenėje gyventi pagal Dievo darbuotę, turi sąmoningai nuspręsti, ką pajėgs padaryti, o ko ne. Ši nuostata panaši į Jėzaus, kuris pripažino sunkumą ir prašė Tėvo atimti taure, o po to nuolankiai ją priėmė (Lk 22, 42–44). Vienuolis turi įvertinti (pripažinti) savo silpnumą, pasakyti (išdrįsti išpažinti) savo silpnumą kitam, priimti abato sprendimą kaip Dievo įpareigojimą. Dėl to šv. Benediktas daug dėmesio skiria sielovadai kaip ugdymui, skiria naują vyresnįjį šiai užduočiai ir keičia formalius santykius (RM) į broliškus (RB). Abatas nėra, remiantis RB, autoritarinis, tad sprendimus gali priimti ir asmenybės, ir grupė. RB 4 skyriuje aprašoma, ko abatas turi išmokyti savo mokinius. Tai tarsi RB apibendrinimas. Lyginant RB su RM („Koks yra šventasis menas, kurio abatas turi išmokyti savo mokinius vienuolyne“), iki 69 eilutės viskas panašu, o toliau šv. Benediktas pridėjo 69–72 eilutes ir atsisakė RM buvusio dangaus aprašymo ir 2 skyriaus, t. y. dorybių ir ydų sąrašų. RB 4, 78 šv. Benediktas vėl savo rašomu tekstu „sugrįžta“ į RM tekstą. Šis skyrius visiškai skiriasi nuo kitų (tik RB 72 skyrius kalbos požiūriu toks pat – tarsi būtų tęsinys).

RB nuo RM skiriasi ir tarnystės samprata. Šio straipsnio skyriuje „Tarnystės“ detaliam aprašyta sielovados kaip tarnystės samprata RM: vienos tarnystės turi daugiau reikšmės nei kitos. Pavyzdžiui, RM teigiama, kad dekanai daug svarbesni už ūkvedį, nes padeda abatui ugdymo srityje. Tačiau toks skirstymas skaldo bendruomenę. RB nepabrėžia kurios nors tarnystės, bet aišku, kad ūkvedžio tarnystė reikšmingesnė nei dekanas, nes, remiantis RB 21 skyriumi, dekanas gali ir nebūti. Tačiau tam, kurio tarnystė svarbesnė, keliama ir daugiau reikalavimų. Jie aprašyti gana plačiai, nes RB nagrinėjami broliški santykiai. RM smulkmeniškai aprašoma, kokius konkrečius darbus ūkvedys privalo atlikti, bet neskiriama dėmesio jo asmeniniam dvasingumui.

RB ūkvedžiui suteikiamas kitoks vaidmuo – jam turi rūpėti broliški santykiai. Juk ūkvedys atsakingas už pačius žemiškiausius, išgyventi reikalingus dalykus. Tad RB ūkvedį

padaro tarnystės broliams prototipu. Toks – tarnaujantis – privalo būti kiekvienas, turintis kokią nors atsakomybę bendruomenėje. Šie reikalavimai labai panašūs į reikalavimus abatui RB 64, 17–22.

Dar vienas ir pats svarbiausias skirtumas, lyginant RB su RM, – liturgijos šventimas. Tai vienuolinio gyvenimo pagrindas. Skyrius apie maldą taip pat parašo pats šv. Benediktas. RB dar detaliau nei RM aprašoma Liturginių valandų tvarka (bene detaliausiai iš visų iki tol buvusių regulų). Šv. Benediktas neseka RM, bet, pagal Romos tradiciją, išlaiko 12 psalmių svarbą. Be to, skatina kūrybiškumą, t. y. sumažina psalmių skaičių ir leidžia išdėstyti jas skirtingai. Įvedamos tokios naujovės kaip iškilmingumas Velykų laikotarpiu (RB 15), bendruomenės ugdymas (RB 38, 12), sąmoningumas (RB 19, 7). Taigi atsiranda daugiau įvairovės (lyginant su Romos tradicijoje pateikta liturgine tvarka) ir pusiausvyros (lyginant su RM)⁵⁹.

RB, skirtingai nei RM, yra skyriai, kuriuose aptariama tylos pastoracija, malda, išplečiama liturgijos samprata. Tai, kad šv. Benediktas pabrėžė pusiausvyrą, pakeitė sampratą apie tarnystes, kurios taip pat yra svarbi sielovados dalis. RB tapo Europos bestselleriu. Todėl svarbu atskleisti, kokią įtaką turėjo nauja sielovados samprata.

2.2. Šv. Benedikto sielovados mokymo įtaka Bažnyčiai Vakaruose

„Benedikto sukurta vienuolinio gyvenimo regula po 600 m. šimtmečių bėgyje buvo priimta visoje Vakarų Europoje.“⁶⁰ Joje pateiktas naujas požiūris į sielovadą – iš pirmo žvilgsnio gąsdinantis nenorinčius visiškai atsiduoti meldžiantis. Kaip jau minėta, RB esmė yra liturgija, pagrįsta bendruomeniškumu, t. y. dialogu visomis prasmėmis. Popiežius Grigalius Didysis pritarė šv. Benedikto mokymui, pabrėžusiam administracinės bei ekonominės pusiausvyros svarbą, pusiausvyrą tarp darbo, studijų ir maldos, todėl paskelbė RB visoms Bažnyčioms Vakaruose⁶¹. Šio sielovados mokymo įtaka reiškėsi dviem kryptimis. Vidinė kryptis – Bažnyčiose įvestas bendras giedojimas⁶², tai aiškiai išsakyta RB. Išorinė kryptis – tai įtaka tam, kad atsirado malda pagrįstos misijos. Į misijas buvo siunčiami vienuoliai, kurie suprato tylos pastoraciją ir jos svarbą sielovadoje. Žinoma, Bažnyčia šią sielovadą tarsi perleidžia vienuoliams⁶³. Kaip yra žinoma, „VI–VIII a. vienuolynai artimiau susijo su aplinkine visuomene“⁶⁴. Vienuolynų pareiga buvo rūpintis maldomis ir giesmėmis. Tai rodo, kad Bažnyčios hierarchai politiką ir administravimą bandė grįsti RB išryškinta sielovados samprata apie tarnystes.

Šv. Benedikto sielovados mokymas prisidėjo prie vienuolynų klestėjimo, jie finansiškai padėjo išlaikyti Bažnyčias. Mat remiantis šv. Benedikto nuostata vienuoliai išgyvena iš rankų darbo⁶⁵. Įtaka buvo tokia stipri, kad aktyviai krikštyti pagonys ir skelbta Evangelija. Kartu buvo skelbiama ir RB – kaip sąmoningumo, paprastumo ir žmogiškumo pavyzdys. VIII a. pabaigoje RB tapo „Vakarų monasticizmo teise (įstatymu)“⁶⁶. Svarbu pabrėžti, kad VIII a. pab., kai regula buvo ypač populiari, Anglija ir Airija pradėjo evangelizuoti Europą. Galima teigti, jog šv. Benedikto reguloje atskleista sielovados samprata išlaikė krikščionybę ir jos tikintieji netapo islamo išpažinėjais⁶⁷.

Taigi šv. Benedikto sielovados mokymas turėjo didžiulę įtaką Bažnyčiai Vakaruose. Popiežiaus Grigaliaus Didžiojo dėka sielovados mokymas įsigalėjo visose Bažnyčios

sirtyse: ir Bažnyčios viduje, ir išorėje. Atsirado bendruomeninis giedojimas, pagrįstas Liturginių valandų giedojimu. Imtos organizuoti misijos, kurios atskleidė sielovados evangelizacinį ir misijinį pobūdį. Be to, sielovada tapo kunigų, o daugiausia vienuolių privilegija. Misijos tapo politika ir viena iš Bažnyčios administracijos sričių. Tokios politikos „įrankiai“ buvo besikuriantys vienuolynai. Žinoma, didžiausia šio sielovados mokymo reikšmė ta, kad buvo išlaikyta krikščionybė ir jos tikintieji netapo islamo išpažinėjais.

Išvados

1. Šv. Benediktas reguloje pirmiausia išryškina tylos pastoraciją, kuri apima nusižeminimą, klusnumą, atvirumą Dievui. Tylos pastoracija padeda evangelizuoti ne tik vidiu, bet ir išoriniu būdu, t. y. per misijas populiarėja visur. Tai pagrindas visų tarnysčių, kurios leidžia įgyvendinti šią pastoraciją. Šv. Benediktas aprašo įvairias sielovados, kaip tarnystės, formas: skelbimą, mokymą, draugystę, tarnavimą, administravimą ir šlovinimą, garbinimą. Jis paskatino ligoninių atsiradimą ir ligonių slaugą, taikant maldos terapiją. Suformulavo naują svetingumo sampratą. Siekė, kad vienuolyne brolių santykiai būtų broliški. Pabrėžė liturgiją kaip visos vienuoliškosios veiklos, t. y. visos sielovados, pagrindą. Išryškino liturgijos ir maldos santykį.

2. Šv. Benedikto regula, lyginant su Mokytojo regula, skiriasi: yra tylos pastoracijai, maldai aptarti skirti skyriai, išplėsta liturgijos samprata. Tai, kad šv. Benediktas pabrėžė pusiausvyrą, pakeitė sampratą apie tarnystes, kurios taip pat yra svarbi sielovados dalis. Šv. Benedikto reguloje pateiktas sielovados mokymas popiežiaus Grigaliaus Didžiojo dėka įsigalėjo visose Bažnyčios srityse: ir Bažnyčios viduje, ir išorėje. Atsirado bendruomeninis giedojimas, pagrįstas Liturginių valandų giedojimu. Imtos organizuoti misijos, kurios atskleidė sielovados evangelizacinį ir misijinį pobūdį. Be to, sielovada tapo kunigų, o daugiausia vienuolių privilegija. Misijos tapo politika ir viena iš Bažnyčios administracijos sričių. Žinoma, didžiausia šio sielovados mokymo reikšmė yra ta, kad buvo išlaikyta krikščionybė ir jos tikintieji netapo islamo išpažinėjais.

NUORODOS

- ¹ *Hunter R. J.* Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 2005. P. 1172.
- ² Ten pat. Iš anglų k. vertė A. V.
- ³ Ten pat.
- ⁴ Ten pat. P. 1173. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁵ Ten pat.
- ⁶ Ten pat. P. 654.
- ⁷ *Casey M.* Truthful Living: Saint Benedict's Teaching on Humanity. Leominster: Gracewing. 2001. P. 212. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁸ Ten pat.
- ⁹ *Kardong T. G.* Benedict's Rule: A Translation and Commentary. Minnesota: The Liturgical Press. 1996. P. 27.
- ¹⁰ *Casey.* Ten pat. P. 29–42.

- ¹¹ *Simon C. G. A.* Commentary for Benedictine Oblates: On the Rule of St. Benedict. Collegeville: St. John's Abbey Press. 1950. P. 149.
- ¹² *Lattour E.* The Twelve Degrees of Humility in St. Benedict's Rule: Still Timely? // *The American Benedictine Review*. USA. 1989. Vol. 40 (1). March. P. 36–51.
- ¹³ *Seewald P.* Vienuolių gyvenimo mokykla. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003. P. 56.
- ¹⁴ Regula Benedicti (RB) – šventojo Benedikto regula. Sine loco. Sine anno. 1. 13.
- ¹⁵ Regula Magistri (RM) – Mokytojo regula. Ja rėmėsi (daug citavo, o dažnai tik koregavo) šv. Benediktas rašydamas savo regulą.
- ¹⁶ „Metas jau mums pabusti iš miego“ (Prol. 8).
- ¹⁷ *Steward C.* Prayer and Community: The Benedictine Tradition. London: Darton, Longman, Todd. 1998. P. 54.
- ¹⁸ *Lartey E. Y.* In living color: an intercultural approach to pastoral care and counseling. London: Kingsley. 2003. P. 61. Iš anglų k. vertė A. V.
- ¹⁹ Ten pat.
- ²⁰ Ten pat. P. 56–62.
- ²¹ RB 1980: The Rule of St. Benedict in English / ed. T. Fry. Collegeville: Liturgical Press. 1982. P. 442.
- ²² *Hardy G. G., Cist O.* Monastic Quest and Interreligious Dialogue. New York: Peter Lang. 1990. P. 112.
- ²³ Ten pat. Iš anglų k. vertė A. V.
- ²⁴ Ten pat. P. 113.
- ²⁵ *Benediktas XVI.* Enciklika *Spe salvi*: apie krikščioniškąją viltį. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2008. Nr. 32.
- ²⁶ *Hardy G. G., Cist O.* Ten pat. P. 140.
- ²⁷ *Derkse W.* The Rule of Benedict for Beginners: Spirituality for Daily Life. Collegeville: Liturgical Press. 2003. P. 46.
- ²⁸ *Smaragdus of Saint-Mihiel.* Commentary on the Rule of Saint Benedict. Michigan: Kalamazoo. 2007. P. 124.
- ²⁹ *Derkse.* Ten pat. P. 67. Iš anglų k. vertė A. V.
- ³⁰ *Kardong.* Ten pat. P. 431.
- ³¹ *Hardy G. G., Cist O.* Ten pat. P. 112.
- ³² *Kardong.* Ten pat. P. 433–434.
- ³³ Ten pat. P. 434. Iš anglų k. vertė A. V.
- ³⁴ *Vasiliauskaitė A.* Maldos terapija slaugant ligonius benediktiniškojoje bendruomenėje // *Tiltai. Mokslo darbai*. 2010. Nr. 41. Krikščioniškojo dvasingumo ugdymas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. P. 80–91.
- ³⁵ *Böckmann A.* St. Benedict Rule / ed. R. Galinyte. Course Notes. Roma. 2001. AAA.
- ³⁶ *Lartey.* Ten pat. P. 57.
- ³⁷ *Steward.* Ten pat. P. 54. Iš anglų k. vertė A. V.
- ³⁸ *Hume B.* Searching for God. London: Hodder and Stoughton. 1990. P. 145.
- ³⁹ *Lartey.* Ten pat. P. 57.
- ⁴⁰ *Derkse.* Ten pat. P. 69. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁴¹ *Grün A.* The Monastery and its Finances // *Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism* / ed. The Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92. P. 41–50.
- ⁴² *Happ G.* Stability and Change: The Rule of St Benedict as a Model for Business Culture Today // *Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism* / ed. The Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92. P. 9–19.
- ⁴³ *Lartey.* Ten pat. P. 57.

- ⁴⁴ *Steward*. Ten pat. P. 54. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁴⁵ *Hardy G. G., Cist O.* Ten pat. P. 139.
- ⁴⁶ *Smith C.* *The Path of Life*. Leominster Herefordshire: Ampleforth Abbey. 1996. P. 140. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁴⁷ *Casey M., Tomlins D.* *Introducing Benedict's Rule*. Germany: EOS. 2006. P. 121. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁴⁸ *Jonas Paulius II.* Posinodinė apaštalinė adhortacija *Vita consecrata*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996. Nr. 38.
- ⁴⁹ *Kajackas A.* Bažnyčia liturgijoje: liturgijos raida istorijoje. Kaunas: Lietuvos katechetikos centras. 1998. P. 9–10.
- ⁵⁰ *Kilmartin E. J.* *Christian Liturgy: Systematic Theology of Liturgy*. Kansas: Sheed and Ward. 1988. P. 105. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁵¹ *Hubert Van Z. D.* *The Holy Rule: Notes on St. Benedict's Legislation for Monks*. New York: Sheed and Ward. 1958. P. 145. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁵² Ten pat.
- ⁵³ *Steward*. P. 38. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁵⁴ *Steward*. Ten pat. P. 36. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁵⁵ Dekretas dėl vienuoliškojo gyvenimo tinkamo atnaujinimo *Perfectae caritatis* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001. Nr. 6.
- ⁵⁶ *Steward*. Ten pat. P. 41. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁵⁷ *The Rule of the Master*. USA: Cistercian Publications. 1977.
- ⁵⁸ Šventojo Benedikto regula. Kaunas: Aidai. 1997.
- ⁵⁹ *Kardong*. Ten pat.
- ⁶⁰ *Finucane R.* Viduramžių vienuolystė Vakaruose // Krikščionybės istorija / red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000. P. 321.
- ⁶¹ *McCann D. J.* *Saint Benedict*. London: Sheed and Ward. 1979. P. 228.
- ⁶² *Rosenberg H.* Grigalius Didysis // Krikščionybės istorija. Ten pat. P. 232.
- ⁶³ *Finucane*. Ten pat. P. 321.
- ⁶⁴ Ten pat. P. 322.
- ⁶⁵ *Grün*. Ten pat. P. 41.
- ⁶⁶ *McCann*. Ten pat. P. 235. Iš anglų k. vertė A. V.
- ⁶⁷ *Rosenberg H.* Vakarų krizė // Krikščionybės istorija. Ten pat. P. 238–239.

LITERATŪRA IR ŠALTINIAI

1. *Benediktas XVI.* Enciklika *Spe salvi*: apie krikščioniškąją viltį. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba. 2008.
2. Biblija, arba Šventasis Raštas. Ekumeninis leidimas. Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija. 2000.
3. *Böckmann A.* *St. Benedict Rule* / ed. R. Galinyte. Course Notes. Roma. 2001. AAA.
4. *Casey M.* *Truthful Living: Saint Benedict's Teaching on Humanity*. Leominster: Gracewing. 2001.
5. *Casey M., Tomlins D.* *Introducing Benedict's Rule*. Germany: EOS. 2006.
6. *Derkse W.* *The Rule of Benedict for Beginners: Spirituality for Daily Life*. Collegeville: Liturgical Press. 2003.
7. *Finucane R.* Viduramžių vienuolystė Vakaruose // Krikščionybės istorija / red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000.
8. *Grün A.* *The Monastery and its Finances* // *Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism* / ed. The Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92.

9. *Happ G.* Stability and Change: The Rule of St Benedict as a Model for Business Culture Today // *Monastic Bulletin: Alliance for International Monasticism* / ed. The Benedictine Monks of Douai Abbey. England: A.I.M. 2008. No. 92.
10. *Hardy G. G., Cist O.* Monastic Quest and Interreligious Dialogue. New York: Peter Lang. 1990.
11. *Hubert Van Z. D.* The Holy Rule: Notes on St. Benedict's Legislation for Monks. New York: Sheed and Ward. 1958.
12. *Hume B.* Searching for God. London: Hodder and Stoughton. 1990.
13. *Hunter R. J.* Dictionary of Pastoral Care and Counseling. Nashville: Abingdon Press. 1990.
14. *Jonas Paulius II.* Posinodinė apaštalinė adhortacija *Vita consecrata*. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1996.
15. *Kajackas A.* Bažnyčia liturgijoje: liturgijos raida istorijoje. Kaunas: Lietuvos katechetikos centras. 1998.
16. *Kardong T. G.* Benedict's Rule: A Translation and Commentary. Minnesota: The Liturgical Press. 1996.
17. *Kilmartin E. J.* Christian Liturgy: Systematic Theology of Liturgy. Kansas: Sheed and Ward. 1988.
18. *Lartey E. Y.* In living color: an intercultural approach to pastoral care and counseling. London: Kingsley. 2003.
19. *Latteur E.* The Twelve Degrees of Humility in St. Benedict's Rule: Still Timely? // *The American Benedictine Review*. USA. 1989. Vol. 40 (1). March.
20. *McCann D. J.* Saint Benedict. London: Sheed and Ward. 1979.
21. RB 1980: The Rule of St. Benedict in English / ed. T. Fry. Collegeville: Liturgical Press. 1982.
22. *Rosenberg H.* Grigalius Didysis // *Krikščionybės istorija* / red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000.
23. *Rosenberg H.* Vakarų krizė // *Krikščionybės istorija* / red. V. Ališauskas. Vilnius: Alma littera. 2000.
24. *Seewald P.* Vienuolių gyvenimo mokykla. Vilnius: Katalikų pasaulis. 2003.
25. *Simon C. G. A.* Commentary for Benedictine Oblates: On the Rule of St. Benedict. Collegeville: St. John's Abbey Press. 1950.
26. *Smaragdus of Saint-Mihiel.* Commentary on the Rule of Saint Benedict. Michigan: Kalamazoo. 2007.
27. *Smith C.* The Path of Life. Leominster Herefordshire: Ampleforth Abbey. 1996.
28. *Steward C.* Prayer and Community: The Benedictine Tradition. London: Darton, Longman, Todd. 1998.
29. Šventojo Benedikto regula. Kaunas: Aidai. 1997.
30. The Rule of the Master. USA: Cistercian Publications. 1977.
31. *Vasiliauskaitė A.* Maldos terapija slaugant ligonius benediktiniškojoje bendruomenėje // *Tiltai. Mokslo darbai*. 2010. Nr. 41. Krikščioniškojo dvasingumo ugdymas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
32. Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai. 2001.

Gauta: 2012 04 23

Parengta spaudai: 2012 06 13

Aušra VASILIAUSKAITĖ

GROUND RULES OF PASTORAL CARE IN THE TEXT OF THE RULE OF ST. BENEDICT

S u m m a r y

An overview of the changes in the perception of pastoral care from historical perspective, i.e. in the Patristic era (see my article "The Pastoral Care in Rule of St. Benedict") allows for taking a deeper glance at the nature of pastoral care as presented in the Rule of St. Benedict with a particular focus on its novelty and impact in the West.

In his Rule, St. Benedict puts an emphasis on the pastoral care of silence, which encompasses humility, obedience and openness to God. Such perception of pastoral care became an evangelizing force not only in the local area of the monastery but it also had a far and wide spread by the help of missionaries. The pastoral care of silence is at the background of all ministries, which serve as tools for putting this kind of pastoral

care into practice. St. Benedict describes various forms of pastoral care as ministries: proclamation, teaching, friendship, service, administration and worship. He laid the foundations for the rise of hospitals and nursing by the use of prayer therapy. He introduced a new perception of hospitality. He paid a considerable attention to brotherly relations in the monastery. As the patriarch of Western monasticism, St. Benedict made liturgy the center and the cornerstone of monastic activity, i.e., pastoral care. He emphasized the relation between liturgy and prayer.

In comparison to the Rule of the Master, the Rule of St. Benedict is different and novel. He adds chapters related to the pastoral care of silence and expands the perception of liturgy. The emphasis put on the equilibrium changed the perception of ministries, which make an important part of pastoral care. By the help of pope Gregory the Great, St. Benedict's teaching on pastoral care penetrated into all spheres of the Church. The communal singing, which appeared in the Church, was based on the singing of the Benedictine Liturgy of the Hours. Exteriorly, it gave rise to missions, which revealed the evangelizing-missionary nature of pastoral care. Moreover, pastoral care became a privilege of clerics, mostly monks. The missions became part of the politics and one of the spheres of Church administration. The true victory and principal impact of this teaching on pastoral care is the preserved Christian faith of the believers in the danger approaching from the Islamic world.

Thus, the three pillars of pastoral care – the pastoral care of silence, ministries and liturgy – became a guiding principle for the pastoral care carried out in the West. This pastoral care, however, has never been identified and described.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: sielovada, šv. Benediktas, regula, tylos pastoracija, tarnystės, liturgija.

KEY WORDS: pastoral care, St. Benedict, Rule, pastoral care of silence, ministries, liturgy.

Aušra VASILIAUSKAITĖ (s. Gabrielė OSB) – VDU KTF doktorantė, Kauno seserų benediktinių vienuolynas, Benediktinių g. 10, 44261 Kaunas. Tel. +370 686 92 646. El. paštas sesegabriele@gmail.com.

Aušra VASILIAUSKAITĖ (Sr. Gabrielė OSB) – a PhD student at the Faculty of Catholic Theology, Vytautas Magnus University, The Convent of Benedictine Sisters in Kaunas, Benediktinių g. 10, 44261 Kaunas. Cell phone: +370 686 92 646. E-mail: sesegabriele@gmail.com.